

מאות צעירים ערביים מוצרת לומדים גרמנית - ומצטרפים לחבריהם שמצאו מולדת בגרמניה הזועקת לידיים עובדות

רק אלה שלמדו מקצוע חופשי ניצלו מהגורל המר.

***

למה לא אנגליה?

מה, דווקא, בוחרים הצעירים האלה בגרמניה? למה לא נוסעים לאנגליה או לצרפת?

האמת היא שגם עשרות צעירים ערבים היגרו לאנגליה, צרפת וארצות הברית. לרובם היה קרוב משפחה או ידידים שסידרו להם סטיפנדיום. מתברר שיש אלה שבחרו בגרמניה אין קרובים בארצות אלה. גם הקושי במציאת עבודה בארצות האלה ידוע לכולם, נוסף לחוקים שונים המגבילים את הסטודנטים בקשר לעבודה.

המצב בגרמניה המערבית שונה. בארץ זאת, יש צורך מתמיד בידיים עובדות. קל מאוד לתפוס, חשמלאי, או מסגר למצוא עבודה שם. לפי מכתבים שנתקבלו מראש שונים "העולים" הערבים לגרמניה, מוכנים בתי החרושת והחברות לתת לשלטונות ערבויות בשביל העובדים הערבים שהגיעו אליהם מישראל. ואומנם, עובדה היא שבגרמניה נמצאים כיום כחצי מיליון פועלים

שם לא מצא סיפוק מלא. עקב התכתבות עם ידידים חתיקים שהתיישבו בגרמניה, החליט פרח לעזוב את הארץ. עודדה אותו עובדה חשובה יותר: אשתו היא גרמניה. לפני חודשים מכר פרח את רכושו, לקח את אשתו ובתו והפליג לגרמניה.

לא פחות מרתק סיפורו של המנהיג השני, ג'ורג' נקולא, בן 43. נקולא ערך במשך שנים את ירחונה הספרותי של מק"י, בשפה הערבית. לא מרצונו הטוב התרחק נקולא מפעילות פוליטית בקרב מפלגתו. בעיני חבריו היה נקולא חשוד כטרופיקסט. הוא הבין את הרמז והתפנה למחקר ספרותי. כמו פרח, הוציא גם הוא ספר לפני כמה חודשים. אך כנראה, לא מצא נקולא סיפוק בעבודתו זאת. הוא החליט לעזוב את הארץ. גם הוא בחר בגרמניה המערבית. "אם הכל יילך כשורה אשאר שם", אמר לידידיו ש' באו להיפרד ממנו.

***

גרמניה במקום עזה

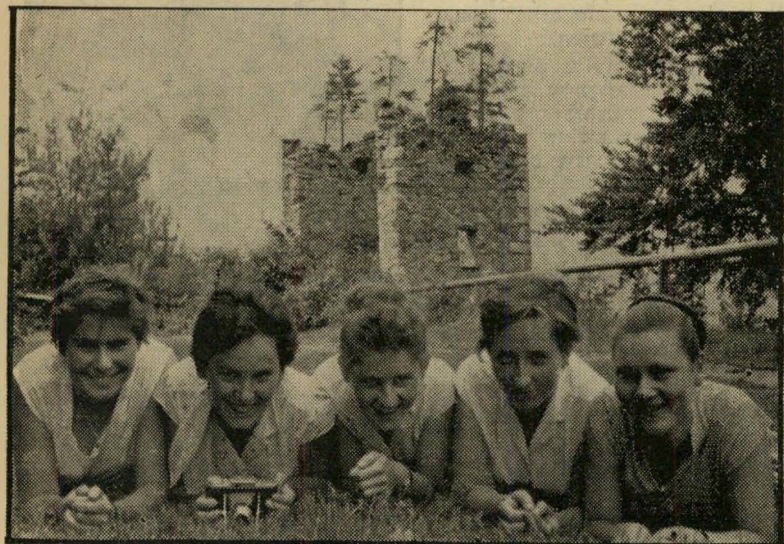
אך לא כל המהגרים לגרמניה הם מנהיגים פוליטיים מאוכזבים. הרוב המכריע הם צעירים בעלי מקצוע או בוגרי

על הרגשת המועקה והוסרה התכלית שלה. ניסאות שני צעירים רבים אל הפתרון הגרמני. אסעד שופאי, הוא אחד מעשרות התלמידים הרשומים בקורס ללימוד גרמנית.

על הרגשת המועקה והוסרה התכלית שלה. ניסאות שני צעירים רבים אל הפתרון הגרמני. אסעד שופאי, הוא אחד מעשרות התלמידים הרשומים בקורס ללימוד גרמנית.

גרמניה במקום עזה

לעולם של תקוות
כפי שהוא מצטייר בדמיונם של הצעירים הנצטרפים, ובמכתבים שהם מקבלים מחברים בגרמניה. תמונה זו נשלחה לנצרת על ידי אחד המהגרים, שסיפר על קליטתו המהירה בעבודה.

זרים שבאו בעיקר מאיטליה, יוון וארצות ערב. מכאן התחילה ההתלהבות בין הצעירים הערביים ל"עלות" אל ארץ הדוד אדנאור. צעיר ערבי מאחד מכפרי הגליל, המתכוונן לנסוע לשם, עשה השבוע השואה עצובה ומבדחת בין ישראל וגרמניה. "קודם כל אל תזכיר את שמי. אני מפחד שיקלקלו לי את הנסיעה", פתח דבריו בפני כתב העולם הזה. "אתה יודע? אין הבדל בין ישראל וגרמניה. כאן יש לנו זקן ושם נמצא זקן; גרמניה סיפקה לישראל יהודים, וישראל מספקת לגרמניה ערבים, כאן אנחנו מרגישים זרים ושם גם נרגיש כך: כאן ישן הפועל הערבי באורחה ושם המצב לא יהיה גרוע יותר. ההבדל היחיד הוא: שם לפחות אין מושל צבאי. בודאי זה יחסר לי שם," סיים את דבריו.

גל הנסיעות לגרמניה הביא בעקבותיו תופעה חדשה בנצרת. עשרות צעירים התחילו ללמוד את השפה הגרמנית. חלק מהם לומד אמנם רק מתוך רצון ללמוד שפה חדשה, אך רבים הם המקרים בהם הסתיים לימוד השפה בנסיעה לגרמניה. התפתחות נפשית מסוימת מביאה לידי החלטה כזאת.

אין דוגמא טובה מזאת של ששה צעירי רים מבני נצרת, המתכוונים לנסוע בחודש הבא. הם אמנם התחילו ללמוד גרמנית מפני שלא היה להם מה לעשות בזמן הפנאי. אחרי שגמרו את לימודיהם בבית הספר התיכון נשארו, כרבים שקדמו להם, ללא

בתי-ספר תיכוניים, שלא מצאו תעסוקה. הייאוש שהצטבר בלבותיהם דחף אותם בסופו של דבר לצעד המכריע. כמעט ואין הבדל בין הסיבות הדוחפות צעירים ערבים לעבור את הגבול לעזה, לבין הסיבות הדוחפות צעירים אחרים ל"עלות" לגרמניה. השבוע הסביר אחד הצעירים, המתכוונן לנסוע בקרוב, את מחשבתו: "אילו יכולתי לחזור להורי הייתי הולך ללמוד בארץ ערבית. אבל זה בלתי אפשרי. לכן אני הולך לגרמניה," אמר.

כשנשאל אותו צעיר למה אינו לומד בישראל, ריחף חיוך מר על שפתיו. "עשו את זה אחרים ולבסוף נהרסו", אמר. "שמעת על עומי עודה? הוא למד הנדסה אלקטרונית בטכניון. הוא הצטיין בלימודיו. אחרי שגמר סירבו השלטונות לתת לו לעבוד בשטח שהתמחה בו, כי זה שטח בטחוני והוא ערבי. הם נתנו לו תפקיד בלשכת העבודה בחיפה." המשך הדיבור הצעיר לספר. הוא הצית סיגריה בעצבנות ושאל בתמהון: "מהננס אלקטרוני עובד בלשכת העבודה? אני לא רוצה להיות כמוהו. בכל זאת גם הוא התיישב ונסע בשנה שעברה לארצות הברית," סיים אותו צעיר, שגם הוא רוצה להתמחות בהנדסה אלקטרונית בגרמניה.

בדבריו של צעיר זה טמונה עובדה מרה. עשרות הסטודנטים הערביים שגמרו את לימודיהם באוניברסיטה העברית, מועסי קים היום כמורים לספרות או היסטוריה. אחרים שלמדו מדעי מדינה מלמדים אנגלית.

לרצע קט שקעו ארבעתם במחשבה. ייתכן וכולם חשבו באותו רגע להצטרף לחברים ש"עלה" לגרמניה המערבית לפני כמה חודשיים. אך המול שהיה לסוליימאן חאמד לא היה לכולם, כי סוליימאן הכיר תייר גרמני שביקר בנצרת. אחרי שחזר התייר לגרמניה הביע את נכונותו בפני שלטונות ארצו לתת ערבות המאפשרת לסוליימאן, לשהות בגרמניה לכמה שנים.

וכך היה. יום אחד ארו סוליימאן את חפציו ונפרד מהוריו וידידיו. הצעיר המוכשר, בן ה-25, שלמד חשמלאות, החליט ללמוד הנדסת טלביזיה.

סוליימאן חאמד לא היה הצעיר הערבי הראשון ש"עלה" מישראל לגרמניה המערבית. הוא גם לא היה האחרון. לפניו ואחריו ארו עשרות צעירים את חפציהם והלכו באותה דרך. רובם היו בני נצרת, חיפה וזכפרי הגליל. היום מתכוונים עשרות אחרים, מאותם המקומות, ללכת בעקבותיהם.

***

המנהיגים לאן?

אך ייתכן שהמענינים ביותר מבין אנשים בגיל העמידה. שניהם נמנים על מנהיגי היישוב הערבי, שניהם סופרים ידועים. שניהם היו מצמרת מק"י, ושניהם נסעו, דחקא, לגרמניה המערבית ולא לגרמניה המזרחית.

הראשון הוא בולוס פרח, בן 45. פרח עסק בשנים האחרונות במחקר היסטורי. לפני כמה חודשים הוציא את הספר החשוב ביותר שנכתב על ידי ערבי ישראלי: הקדמה להיסטוריה הערבית החברתית. עוד מימי נעוריו נהיה פרח לקומוניסט. ממשלת ברית המועצות איפשרה לו ללמוד באוניברסיטת מוסקבה. בחוזה נהפך לאחד המנהיגים האידיאולוגיים של הקומוניסטים הערבים. אילו לא פרש מהמפלגה בשנת 1948, ייתכן והיה היום מנהיגה הראשון של מק"י בישוב הערבי. אך החלטת מוסקבה לתמוך בתכנית החלוקה, וניעוזה אותו והוא עזב את המפלגה.

בשנים האחרונות התקרב פרח למפ"ם, שהוציאה לאור את ספרו הני"ל. אך גם

בית הקפה הנצטרף הצנוע מלא לקוחות. על שולחנות העץ הנמוכים מפוזרים קלפים וספלי קפה, ובחוץ זורמים המים של "מעייץ הבתולה" כמו שזרמו מאז ומתמיד.

כפינה, מסביב לשולחן, יושבים ארבעה צעירים. הם אינם מפסיקים לעשן ואינם מפסיקים לשחק. עשות כבר עברו מאז מכשו את הפינה הזאת.

"הג'נרל ניצח את הבגרות!" קרא אחד הארבעה, בורקו את הפיסת הקלפים על השולחן. חבריו צחקו. אך למרות הצחוק, קל היה להבחין במרירות המשתמעת ממנו. כי מזה שנה גמרו ארבעתם את לימודיהם בבית הספר התיכון. שניים מהם עברו את בחינות הבגרות, השניים האחרים עברו את בחינות הג'נרל סרטיפיקט. מאז גמרו את לימודיהם היו מחוסרי עבודה, המוסד היחיד שקלט אותם היה בית הקפה הזה. "אתם יודעים? סוליימאן שלח לי מכתב," אמר אחד מהם פתאום. "מה הוא אומר?" שאלו השלושה, כמעט בקול אחד. "הוא לומד טלביזיה," ענה חכם בקיצור.

רתך חראד
האז עומד להגר